

4. Dubynska I. I. (2016). Upravlinnia trudovymy resursamy rehionu v umovakh zrostantia zovnishnikh ta vnutrishnikh zahroz [Management of labor resources of the region in conditions of growth of external and internal threats]. *Candidate's thesis*. Odessa [in Ukrainian].
5. Daniuk V.M. (Eds.). (2013). Upravlinnia personalom [Personnel management]. Kyiv, KNEU; Kramatorsk, NKMZ [in Ukrainian].
6. Heiets V.M. (Eds.). (2006). Ukraina u vymiri ekonomiky znan [Ukraine in the Measurement of Knowledge Economy]. Kyiv: Osnova [in Ukrainian].
7. Bozhyk M. A. Menedzhment personalu [Management of personnel]. Retrieved from http://lubbook.net/book_324_glava_1_12.1._Sutnist_i_cil_ocin.html [in Ukrainian].
8. Savenkov I. Ye. (2012). Trudovyye resursy predpriyatiya: ponyatiye i sushchnost' [Labor resources of an enterprise: concept and essence.]. *Upravleniye ekonomicheskimi sistemami – Management of economic systems*, 11 (47). Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/trudovye-resursy-predpriyatiya-ponyatie-i-sushchnost> [in Russian].
9. Kryvoruchko O.M., Vodolazhka T.O. (2016). Upravlinnia personalom pidpriemstva [Human Resources Management]. Kharkiv, KhNAU [in Ukrainian].
10. Arabyan K. K. (2007). Uchet i analiz intelektual'nogo potentsiala pri formirovanii stoimosti predpriyatiya [Accounting and analysis of intellectual potential in the formation of enterprise value]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
11. Hrytsulenko S. I. (2008). Intelektualnyi potentsial v innovatsiynii modeli rozvytku operatora zviazku [Intelligent Potential in the Innovative Model of the Development of the Telecommunication Operator]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odessa [in Ukrainian].
12. Doktoruk Ye. V. (2010). Upravlinnia intelektualnym potentsialom pidpriemstva (na prykladi pidpriemstv mashynobuduvannia) [Management of the intellectual potential of the enterprise (for example, enterprises of mechanical engineering)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Khmelnytskyi [in Ukrainian].
13. Los V. O. Modeliuvannia vplyvu intelektualnoho kapitalu na innovatsiyni rozvytok pidpriemstva [Modeling the Influence of Intellectual Capital on Innovative Development of the Enterprise]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
14. Azarnova T. V., Ternovykh I. N., Ryndin R. V. (2012). Protsedura obrabotki ekspertnoy lingvisticheskoy informatsii pri formirovanii modeley kompetentsiy sotrudnikov kollektorskogo podrazdeleniya banka [The procedure for processing expert linguistic information in the formation of competence models of employees of the bank's collection unit]. *Sovremennaya ekonomika : problemy i resheniya – Modern economy: problems and solutions*, 3 (27), pp. 117–128 [in Ukrainian].
15. Petrova I.L. (Eds.). (2009). Ukrainskyi rynek pratsi: osoblyvosti rozvytku ta efektyvnist funktsionuvannia [Ukrainian labor market: peculiarities of development and functioning efficiency: count]. Kyiv [in Ukrainian].
16. Koval' O. V. (2015). Zadacha o naznacheniyakh i nekotoryye sposoby yeye resheniya [The task of appointments and some ways to solve it]. Internet journal "Science", Vol. 7, №3. Retrieved from <http://nauko.vedenie.ru> [in Russian].
17. Gity's B. B., Gudkova K. Yu. (2018). Metody shtuchnoho intelektu [Methods of artificial intelligence]. Kramatorsk : DDMA [in Ukrainian].
18. Osovskiy S. (2002). Neyronnyye seti dlya obrabotki informatsii [Neural networks for information processing]. (Trans. from Polish I.D. Rudinsky). Moscow: Finance and Statistics [in Russian].
19. Hrishnova O.A., Zaichko O.S. (2016). Novitni tekhnolohii v ekonomitsi personalu: novi mozhlyvosti i novi vyklyky [Modern Technologies in Labor Economics: New Opportunities and New Challenges]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 2, pp. 52-56 [in Ukrainian].

Є. М. Палига
академік АЕН України
д-р екон. наук,

І. П. Босак
канд. техн. наук,
Українська академія друкарства, м. Львів

МЕТОДОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

Постановка проблеми. Динамічна трансформація форм господарювання у вітчизняній економіці розповсюдилася і достатньо швидко запроваджується у видавничо-поліграфічній діяльності (ВПД), що перебуває під впливом базових інститутів, які мають можливість спричинитися до її розвитку, що впливає на інформаційний простір нашої держави, а також на духовно-культурну та економічну сферу суспільства.

Інституційно-економічні засади розвитку видавничо-поліграфічної діяльності регіонів України є ос-

новою доволі складною соціально-економічною системою, яка постійно зазнає суттєвих змін під впливом сукупного попиту на продукцію поліграфії, темпів науково-технічного розвитку інвестиційної активності та інноваційних процесів.

Ефективність її функціонування забезпечують відповідна та злагоджена робота її складових, зокрема видавництва і видавничих організацій, поліграфічних підприємств, книготоргівельної мережі та служб мар-

кетинг-логістики, що стало основою зміцнення українського інформаційного простору.

Суспільно-політичні перетворення в Україні потребують не лише зміни моделі економічної політики та її повної переорієнтації у напрямі загальноєвропейських стандартів, а проведення значно глибших за своїм змістом трансформацій в основних сферах, що формують базу соціально-орієнтованих ринкових відносин власності, нормативно-правової бази, державного управління, інститутів підприємництва та корпоративної стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Недосконалість підходів стосовно оцінки інституційних впливів формування та розроблення сучасних механізмів адаптації і проведення трансформації деяких напрямів роботи внаслідок інституційних змін обумовлює необхідність щодо розвитку відповідних напрацювань у цій сфері.

Науковці, що займаються дослідженням вказаної проблематики все частіше здійснюють спроби відносно пошуку нових підходів, концепцій та механізмів вирішення питань в умовах динамічного інституційного середовища. Причому особливо актуально це на регіональному рівні, де давно з'явилася потреба щодо пошуку сучасних та дієвих моделей економічного

розвитку в межах наявних інституційних обмежень. Серед теоретичних напрацювань, які аналізують вказані проблеми, слід виділити роботи Т. Веблена, У. Мітчелла, А. Бернса, Р. Коуза, Д. Норта, А. Чухно, Р. Пустовойта, В. Соболева, Л. Швайки, В. Базилюка тощо.

Метою дослідження є: обґрунтування теоретико-методологічних основ забезпечення розвитку видавничо-поліграфічної діяльності в регіонах України, аналіз взаємозв'язків та структури управління видавничо-поліграфічної діяльності, формування практичних рекомендацій щодо розробки механізмів адаптації діяльності та стратегії її трансформації у відповідності до існуючих інституційно-економічних умов.

Виклад основного матеріалу. Розвиток ринкових відносин в Україні обумовив необхідність глибокого теоретичного аналізу структурних трансформацій в регіональній економіці, одним з найважливіших проявів яких є інституційні зміни, які суттєво впливають на розвиток видавничо-поліграфічної діяльності в регіонах. З метою створення сприятливих умов для видавничо-поліграфічного бізнесу необхідно сформулювати розвинений цивілізований ринок, склад основних учасників якого та їх взаємозв'язок відображено на рис. 1.

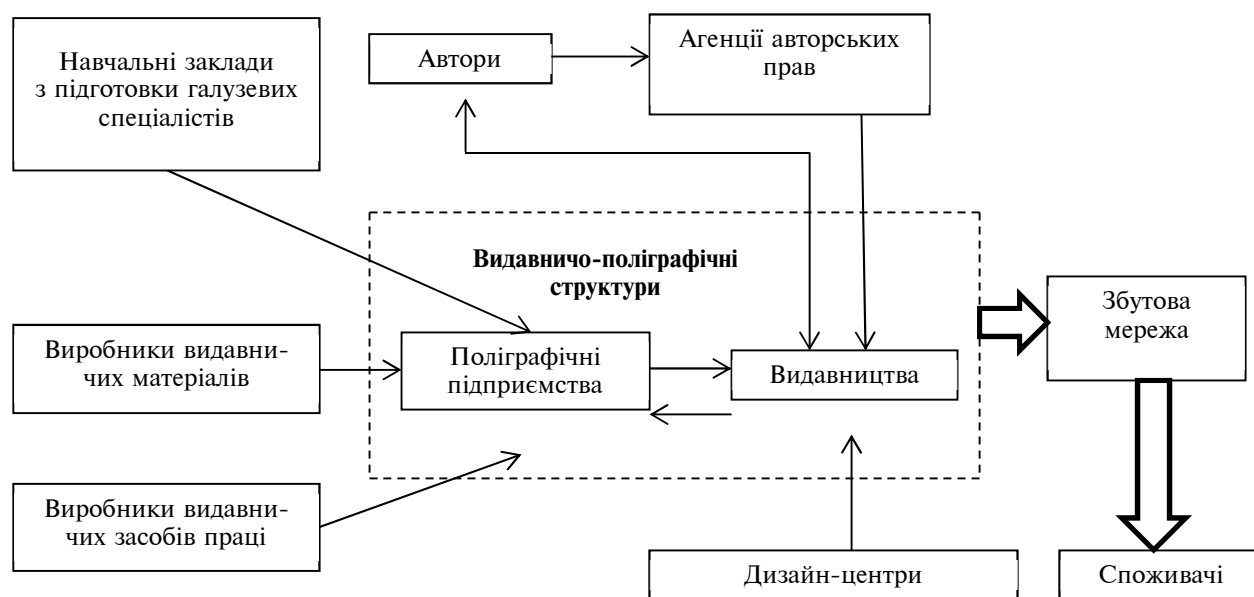

Рис. 1. Основні учасники видавничо-поліграфічного ринку

Слід акцентувати увагу на тому, що головним учасником видавничо-поліграфічного ринку є видавництво, яку акумулює діяльність авторів, поліграфічних підприємств, виробників поліграфічних матеріалів та навчальні заклади підготовки фахівців.

Трансформації інституційного середовища зумовлюють зміни у внутрішньому господарському механізмі ВПД. Дослідники процесів дії зовнішнього та внутрішнього середовища на функціонування складних економічних систем розходяться у думках щодо пріоритетності впливів.

Одна група дослідників стверджує, що за сучасної економічної ситуації пріоритет належить зовнішньому середовищу, яке є сукупністю суб'єктів і сил, що діють за межами складної економічної системи та чинять як прямий, так і непрямий впливи на стан її

внутрішнього середовища, а другі — внутрішньому, і обґрунтовують своє бачення тим, що значна кількість економічних суб'єктів функціонують у спільному зовнішньому середовищі, проте демонструють різні результати діяльності [1].

Дослідники проблем розвитку видавничо-поліграфічної діяльності зазначають, що на початковому періоді її становлення в Україні зовнішнє середовище відіграло вирішальну роль, а з подальшим плином часу для більшості суб'єктів ВПД вплив внутрішнього і зовнішнього середовищ врівноважився.

У літературі економічний і господарський механізм розглядаються як частина і ціле. Господарський механізм структурно охоплює економічний механізм як особливий елемент, що має вирішальне значення при його вивченні. Крім того, економічний механізм

є основою всього господарського механізму, оскільки в системі методів управління йому належить вирішальна роль.

Схожої за своїм змістом думки дотримуються М. Грешак, О. Гребешкова, О. Коцюба, які визначають господарський механізм як «механізм, що забезпечує взаємодію підсистеми, яка управляє, та підсистеми, якою управляють. Він складається зі сукупності конкретних форм і методів свідомого впливу на економіку». Так, автори центральними у системі господарського механізму вважають економічний та управлінський механізми.

Сьогодні мають місце різні трактування механізму управління (рис. 2). Однак, напевно, можна стверджувати, що гнучкість механізму управління видавничо-поліграфічною діяльністю має забезпечити вплив інституційних чинників та базових інститутів [2].

Стосовно механізму регіонального управління видавничо-поліграфічною діяльністю, то як у теоретичній, так і в практичній площині можна розглядати його як систему, що складається зі специфічних скла-

дових підсистем (інституційної, економічної, організаційної, фінансової, соціально-психологічної тощо), кожна з яких може чинити певний вплив на об'єкт управління. Зазвичай, на практиці функціонують усі зазначені системні складові механізму регіонального управління видавничо-поліграфічною діяльністю, причому в різних інтерпретаціях та поєднаннях.

Проведені дослідження дають змогу доповнити наведені вище визначення: механізм управління видавничо-поліграфічною діяльністю регіону являють собою складну систему методів та інструментів, застосовуваних регіональними органами управління у процесах прямого та непрямого впливу (регулювання, координації, стимулювання) на ринкові та соціальні особливості функціонування ВПД у регіоні, що стимулюють розвиток та підвищення їх загальної ефективності на регіональному рівні та сприяють забезпеченню потреб споживачів у видавничо-поліграфічній продукції. Отже, для повнішого висвітлення суті механізму управління видавничо-поліграфічною діяльністю подано графічну інтерпретацію його концептуальної моделі.

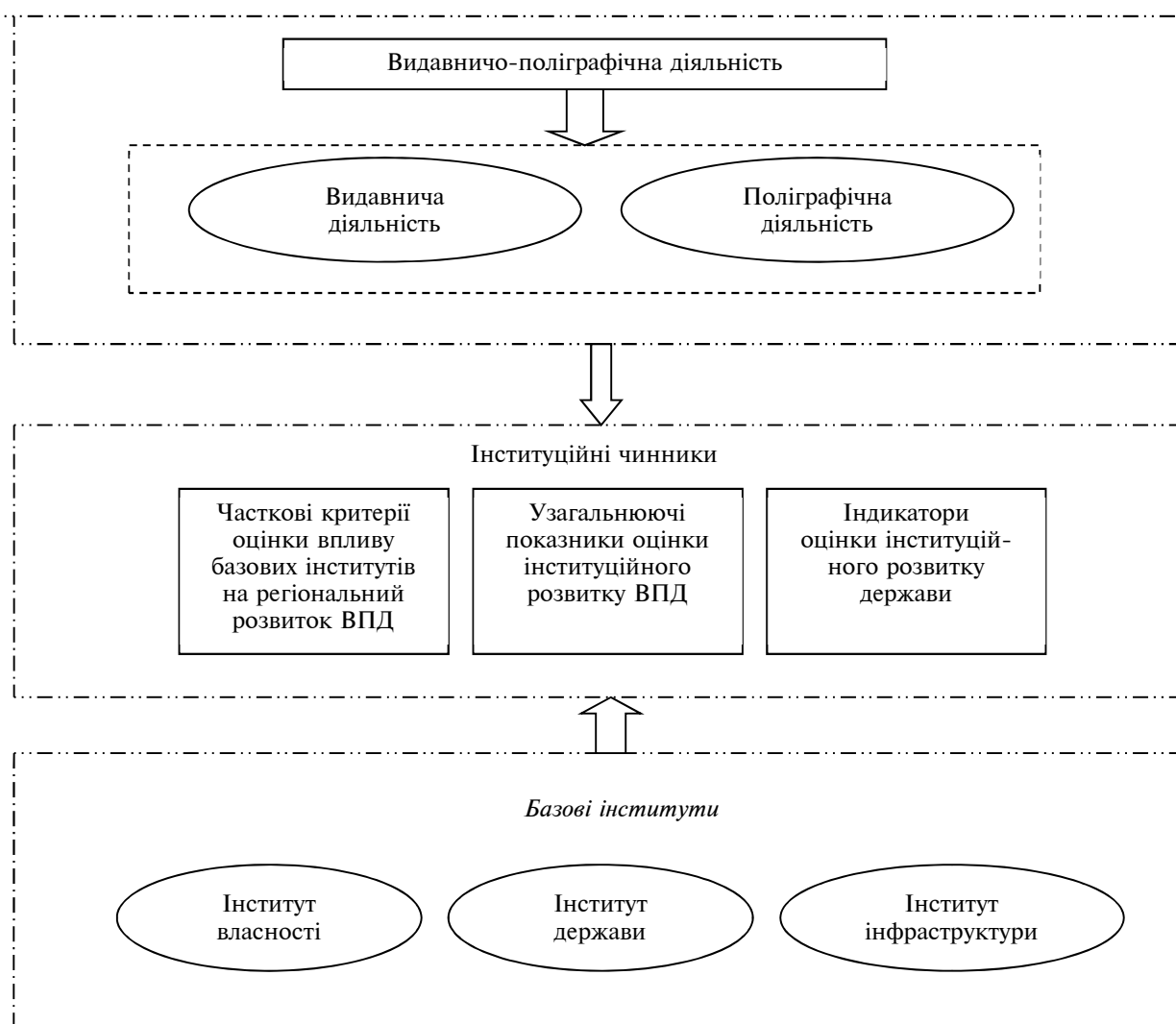

Рис. 2. Вплив інституційних чинників на розвиток ВПД

Наведений механізм має формуватися та впроваджуватись у життя органами регіонального управління видавничо-поліграфічною діяльністю в регіоні. Так,

наприклад, у Львівській області розроблено Регіональну програму сприяння розвитку інформаційного простору та громадянського суспільства у Львівській

області на 2015-2020 рр., яка пріоритетним напрямом діяльності передбачає розвиток видавничої справи та поліграфічної діяльності, а загальну координацію та контроль за виконанням Програми здійснює Львівська обласна державна адміністрація та Львівська обласна рада.

Громадський супровід виконання Програми здійснює Громадська рада при Львівській обласній державній адміністрації. Крім того, у Стратегії конкурентоспроможності Львова передбачається створення умов для функціонування Кластера видавничої діяльності та поліграфії, який керуючись наявною регіональною політикою призначений забезпечити розвиток та здійснювати координацію ВПД у регіоні.

Водночас наведений механізм управління ВПД має формуватися на основі закономірностей та принципів управління конкретного регіону, властивих йому функцій, спеціальних структур, наявних ресурсів, традицій, відповідних методів та технологій управління.

Враховуючи особливості розвитку ВПД регіонів України, є нагальна потреба швидко та дієво адаптуватися до відповідних змін, обумовлених перетвореннями в інституційному середовищі на основі формування стратегії трансформації ВПД регіону внаслідок інституційних змін.

Теоретичне обґрунтування досліджуваної проблеми – складний інтеграційний процес, який, відповідно до нашого бачення, сформованого на основі наукових досліджень [3], полягає в наступному:

- окреслення переліку базових інститутів, які мають вирішальний вплив на економічний розвиток ВПД регіону та формують інституційне середовище;
- дослідження змін, що зумовлені трансформацією базових інститутів ВПД та їх впливу на розвиток діяльності за період незалежності;
- формування підходів до оцінки впливу інституційних факторів на розвиток ВПД регіону та синтез методик порівняльного аналізу розвитку діяльності в різних регіонах під впливом інституційних змін;
- розробка організаційно-економічного механізму забезпечення розвитку ВПД регіону, визначення впливу на нього інституційного механізму та необхідності, внаслідок даного впливу, синтезу механізму адаптації діяльності в регіоні до інституційних змін;
- на основі досліджених механізмів та впливів базових інститутів формування стратегії трансформації ВПД регіону з метою нівелювання негативних чинників та забезпечення сталого розвитку;
- обґрунтування доцільності трансформації та досягнення поставлених цілей на основі формування підходів щодо оцінки ефективності трансформації.

Вирішення поставлених завдань стосується нормативно-правових документів, які зосереджені на напрямках та завданнях щодо змін в інституційному середовищі регіонів, у першу чергу мова йде про Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 р. [4].

Актуальним, зважаючи на предмет наших досліджень, у даній Стратегії є те, що за результатами ґрунтовного аналізу основних тенденцій розвитку регіонів окреслені проблеми у сфері регіональної політики та запропоновано цілий комплекс заходів, взаємопов'язаних за ресурсами, термінами та етапами перетворень, які передбачають вирішення низки пріори-

тетних цілей, однією з яких визначено створення інституціональних умов для регіонального розвитку.

Враховуючи методологічні аспекти розвитку ВПД регіонів внаслідок інституційних змін, є можливість сформувати власне бачення досліджуваної проблеми видавничої а поліграфічної діяльності на регіональному рівні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дослідження теоретико-методологічних особливостей розвитку ВПД регіонів України в умовах інституційних змін дає підстави стверджувати, що суттєву роль відіграє діючий видавничо-поліграфічний ринок, який є цілісною системою, в яку входять специфічні складові, що повинні злагоджено функціонувати. Наведено і обґрунтовано вплив інституційних чинників на розвиток ВПД. Запропоновано відповідні підходи щодо стратегії трансформації у видавничій справі та поліграфічній діяльності.

Подальші наукові дослідження будуть пов'язані з теоретико-методологічними засадами інституційно-економічного розвитку України та базових інститутів видавничо-поліграфічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Ансофф І.Х. Новая корпоративная стратегия. СПб: Питер, 2004. 416 с.
2. Базиліук В.Б. Особливості функціонування та трансформації підприємств видавничо-поліграфічної галузі в умовах інституційних перетворень. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород: УНУ, 2014. №3(44). С. 65-68. (Серія «Економіка»).
3. Палига Є.М., Палига І.Є. Корпоративне управління та фондовий ринок: підручник. Львів: УАД, 2017. 506 с.
4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. №385. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

References

1. Ansoff I.Kh. (2004). *Novaya korporativnaya strategiya [New corporate strategy]*. SPb, Piter [in Russian].
2. Bazyliuk V.B. (2014). Osoblyvosti funktsionuvannia ta transformatsii pidpriemstv vydavnycho-polihrafichnoi haluzi v umovakh instytutsiinykh peretvoren [Features of functioning and transformation of enterprises of the publishing and printing industry in the context of institutional transformations]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific herald of Uzhgorod University*. Uzhhorod: UNU, №3(44), pp. 65-68 (Series "Economics") [in Ukrainian].
3. Palyha Ye.M., Palyha I.Ye. (2017). *Korporatyvne upravlinnia ta fondovyi rynek [Corporate governance and the stock market]*. Lviv, UAD [in Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 r. [On approval of the State Strategy for Regional Development for the period until 2020]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.08.2014 r. №385 – Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 6, 2014, No. 385*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].